

ŚWISTAK

Listopad 2001

**80 LAT
Poznańskiego
Oddziału PTT**

Sylwetki

Zenon Marian Szymankiewicz
Profesor Andrzej Kostrzewski

W numerze:

**Historia PTT
poezja**

**Piękno potężne, rozpięte w perspektywie
Jak ogromne obrazy, pełne szaleństwa
Porywistych wichrów i przepaści,
Piękno kamienne, zakłęte w bezruch
Lecz tętniące podskórnie zywiłami,
Piękno, którego ogarnąć i wyrazić
Nie sposób...**

W tym Świstaku akcentujemy tylko przypadającą na ten rok rocznicę 80-lecia Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, ponieważ mamy nadzieję, że uda nam się wydać książkę o naszym Oddziale. Prezentujemy sylwetkę naszego członka - Poznańskiego Oddziału PTT, (byłego w-ce prezesa) wybitnego profesora UAM Andrzeja Kostrzewskiego. Ukazujemy także nieprzeciętną, wybitną sylwetkę dr Zenona Szymankiewicza, który odszedł w „Góry Niebiańskie” pozostawiając nas w smutku (artykuł żony). Oczyma fotografa patrzymy na Majestat Gór, Piękno Przyrody i zauroczeni Wdziękiem Natury wspominamy ten krajobraz bajkowy, który tak mocno zapisał się w naszych duszach, naszych sercach.

Leszek Lesiczka

Oddział PTT w Poznaniu

W tym roku Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego obchodzi 80-lecie swojego istnienia. Jednak już dużo wcześniej w strukturach Towarzystwa Tatrzańskiego działali wspaniali Wielkopolanie. Jednym z nich był Kazimierz Kantak, który w latach 1862-86 był posłem z Wielkopolski do sejmiku pruskiego, gdzie wytrwale bronił praw narodu polskiego. W latach 1876-86 był delegatem TT na zabór pruski; mianowano go członkiem honorowym, a 1887 TT uczciło pośmiertnie jego pamięć przez nazwanie Niżniej Kościeliskiej Bramy Bramą Kantaka.

Następny Władysław Zamoyski – wielki patriota polski i społecznik; ma również olbrzymie zasługi dla kultury i nauki polskiej i w ogóle dla całego narodu polskiego (nie tylko dotyczące Tatr). Cały swój majątek (m.in. dobra kórnickie, zakopiańskie i inne) przekazał na cele społeczne

i narodowe w formie fundacji. Uratował lasy tatrzańskie od zupełnego zniszczenia. Doprowadził do zbudowania linii kolejowej z Chabówki do Zakopanego. Brał udział w tzw. „granicznym sporze o Morskie Oko”, wygranym przez stronę polską. W latach 1893-1907 działał w zarządzie TT, a 1901r. został członkiem honorowym TT i honorowym obywatelem Zakopanego. Jedną z ulic w Zakopanem nosi jego imię. Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego został założony 1 marca 1921 roku. Walnemu zgromadzeniu przewodniczył wówczas rektor Uniwersytetu Poznańskiego prof. Heliodor Święcicki. Prezesem wybrany został dr Bernard Chrzanowski. Później przez długie lata prezesem oddziału był dr Tadeusz Smoluchowski (chemik), człowiek gór, alpinista i narciarz. Od 1936 roku aż do wybuchu II wojny światowej stanowisko prezesa piastował prof. Antoni Jakubski. Po II wojnie światowej prezesem oddziału był do roku 1950 roku Jerzy Młodziejowski. W 1949 roku Oddział liczył 479 członków.

Oddział Poznański był zawsze kulturalnym skupiskiem dla miłośników gór. To tutaj odbywały się liczne odczyty, wykłady ilustrowane przeżyciami, wystawy, konkursy (w tym muzyczne) i koncerty muzyki góralskiej. Wyróżniał się w tym Jerzy Młodziejowski (geograf, taternik, krajoznawca, skrzypek i altowiolista, kompozytor, dyrygent, krytyk muzyczny, publicysta, prelegent w radiu i telewizji). Organizowano uroczystości poświęcone Spiszowi i Orawie z udziałem ks. F.Machaya i R.Pollaka, wystawy, m.in. ku czci Mieczysława Karłowicza. Oddział miał zawsze zasłużone uznanie w Wielkopolsce i w pewien sposób wiązano go ze znakomitymi postaciami jak: Kazimierz Kantak, Wincenty Arnes, S.Cegielski i inni.

Konsekwentnie bronił zagrożonej przyrody Tatr i walczył z polityką inwestycyjną ówczesnego Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji. Z grona działaczy Oddziału w okresie międzywojennym należy wymienić: prof. Stanisława Dedio, inż. Zygmunta Hetpera, dr Flore Bocheńską, dr Jerzego Młodziejowskiego, prof. Adama Wodzieckę (organizatora pierwszej na świecie Katedry Ochrony Przyrody i Ekologii; autora ponad 250 art. i prac naukowych z dziedziny botaniki i ochrony przyrody; twórcę fizjotaktyki, upamiętnionego pośmiertnie w nazwie nowego gatunku grzyba: *Protomyces Wodzieckoi*), Jana Kuglina, Ks. Stanisława Janickiego, Mariana Wieczorka, Henryka Gąsiorowskiego.

Oddział pomagał przy budowie schroniska pod Dobosząnką, także przy urządzeniu świetlicy w Roztoce dla uczczenia pamięci T.Smoluchowskiego, wspierał finansowo Klub Wysokogórski PTT i jego wyprawy alpinistyczne. W ramach Oddziału działała silna Sekcja Narciarska PTT, licząca 302 członków. Sekcja ta organizowała kursy narciarskie i grupowe wyjazdy na wzniesienia Wielkopolski i w góry. Istniało też Koło Akademickie oraz delegatury w Bydgoszczy i w Grudziądzu. W 1950 roku rozwiązano Polskie Towarzystwo Tatrzańskie. Oddział podjął kroki zmierzające do restaurowania Towarzystwa w dniu 5 czerwca 1981 r. poprzez udział Z. Zwolińskiego w zebraniu warszawskiej grupy inicjatywnej.

W dniu 17 października 1981 roku zostało zwołane zebranie organizacyjne Delegatury PTT w Poznaniu. Ukonstytuowano Tymczasowy Zarząd Delegatury w składzie: Jerzy Preisler – przewodniczący, Andrzej Kostrzewski – z-ca przewodniczącego, Ryszard K. Borówka – sekretarz, Lech Rugała – skarbnik, Tadeusz Henke, Aleksander Wojciechowski i Zbigniew Zwoliński – członkowie. W dniu 28 listopada 1981 roku podczas kolejnego zebrania Ogólnego Delegatury podjęta została uchwała o reaktywowaniu Oddziału Poznańskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Zebrani postanowili nadać tytuł Honorowego Prezesa Oddziału Jerzemu Młodziejowskiemu a jednocześnie przekształcić Tymczasowy Zarząd Delegatury w Zarząd Oddziału bez zmian składu osobowego.

W dniach 12-13 grudnia 1981 roku Jerzy Preisler wziął udział w wyjazdowym posiedzeniu Tymczasowego Zarządu PTT na Polanie Chocłowskiej. Wprowadzenie stanu wojennego zniweczyło nadzieję na odbudowę Oddziału. Zaplanowane na 18 grudnia 1981 roku zebranie ogólne oddziału nie odbyło się, a zebrany w tym dniu uszczuplony Zarząd zawiesił działalność Oddziału. W chwili zawieszenia Oddział liczył 190 członków.

Decyzja z 18 grudnia 1981 roku zaważyła na dalszej postawie Zarządu Oddziału. Postanowiono przetrwać. Po decyzji Tymczasowego zarządu PTT z lutego 1984 r. o rozwiązaniu PTT, ZO PTT w Poznaniu przekazał posiadane fundusze Oddziału jako darowiznę na konto Muzeum Tatrzańskiego im. dr Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem kontynuatora idei PTT.

Przerwa w działalności trwała do 1989 roku, który był, jak w wielu dziedzinach, także przełomowym dla PTT.

Dnia 6 marca 1989 roku odbyło się zebranie byłego Zarządu Oddziału PTT w Poznaniu, na którym podjęto decyzję o wszczęciu procedury mającej na celu reaktywowanie Oddziału.

2 maja 1989 roku odbyło się Walne Zebranie Oddziału. Po wykładzie prof. R.W. Schramma nt. "Polskie Towarzystwo Tatrzańskie – refleksje i uwagi" oraz dyskusji programowej wybrano Zarząd Oddziału. Prezesem został Juliusz Jerzy Preisler, wiceprezesem Andrzej Kostrzewski, sekretarzem Grzegorz Rachlewicz, skarbnikiem Ryszard Borówka, a członkami Zarządu: Witold Młodziejowski, Jerzy Szyło, Zbigniew Zwoliński, Barbara Falkiewicz. Wybrano także Komisję Rewizyjną i Sąd Koleżeński. W 1989 roku do Zarządu dokooptowano Halinę Filarowską i powierzono jej funkcję skarbnika. Z końcem roku 1989 Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego liczył 185 członków.

Rozpoczęła się normalna statutowa działalność Oddziału. Przez te wszystkie lata aż do 19 sierpnia 1998r. (kiedy to pozostał pośród gór) pracą Zarządu Oddziału kierował Jerzy Preisler. Dzięki jego wielkiemu zaangażowaniu, Oddział Poznański znalazł się w czołówce oddziałów PTT.

Dr Jerzy Preisler był wielkim miłośnikiem przyrody, człowiekiem legendą, mistrzem, nauczycielem, uwielbianym przez studentów Profesorem UAM, kierownikiem Pracowni Organizacji Turystyki WNS, przewodnikiem górskim, taternikiem, trenerem wielu dyscyplin sportu, przyjacielem młodzieży i nas wszystkich, a także człowiekiem, który potrafił "przenosić góry".

Skład Zarządu Oddziału był wielokrotnie zmieniany. Oprócz wyżej wymienionych osób w Zarządzie zasiadali: prof. Andrzej Kostrzewski (kilka kadencji), Halina Filarowska (kilka kadencji), Zbigniew Zwoliński, Aleksander Matyja, Aleksandra Górka, Halina Snuszka, Leszek Cudera, Leszek Lesiczka (kilka kadencji), Leszek Czarnyszewicz, Helena Wika, Romuald Grabiak, Michał Preisler. Jerzy Preisler był od I Zjazdu Delegatów PTT członkiem Prezydium Zarządu Głównego. Aktualnie Leszek Lesiczka, Jarogniew Mikołajczak i Kazimierz Skoczyk są członkami Zarządu Głównego. W skład Oddziału wchodzi osoby związane z Uniwersytetem A.Mickiewicza - pracownicy i studenci, członkowie Akademickiego Klubu Górskiego "Ornak", pracownicy Urzędu

Wojewódzkiego w Poznaniu, którzy działali w klubie "Hyrny" (który już nie istnieje), grono pedagogiczne, absolwenci i uczniowie VI Liceum Ogólnokształcącego im. I.J. Paderewskiego zrzeszeni w Klubie Turystycznym "Dziabadło" oraz członkowie jednej rodziny z Klubu Rodziny "Gindów" w Złotowie oraz uczniowie działający w Klubie Młodzieżowym przy S.P. w Ostrowie Wlkp. Wszystkie wymienione grupy współpracują ze sobą przy organizacji imprez własnych, ogólnoodziałowych jak i o zasięgu regionalnym czy krajowym.

Oddział w swym składzie posiada Honorowego Członka Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego – prof. Ryszarda W. Schramma. Ma on też 39 przewodników górskich, w tym dwóch honorowych.

Do ważniejszych przedsięwzięć, które Zarząd Oddziału zrealizował w ostatnich latach, propagując idee tatrzańskie w skali Polski należą:

- odnowienie tablicy Kazimierza Kantaka w Dolinie Kościeliskiej,
- odsłonięcie głazu – pomnika poświęconego hrabiemu Władysławowi Zamoyskiemu na Osowej Górze k/Mosiny,
- odsłonięcie głazu taterników na Cmentarzu Zasłużonych w Poznaniu, poświęconego "tym którzy nie wrócili z gór",
- zorganizowanie uroczystych obchodów 75-rocznicy powstania Oddziału Poznańskiego Towarzystwa Tatrzańskiego,
- uchwalenie na wniosek Oddziału, przez Radę Miejską Poznania zmiany nazwy części ulicy Słowiańskiej na ulicę Władysława Zamoyskiego, a ponadto:
- udział w akcji zbierania pieniędzy na zakup nowego śmigłowca dla TOPR-u,
- zbieranie pieniędzy na remont schroniska na Ornaku,
- akcja protestacyjna w sprawie zamknięcia bieszczadzkiej ciuchci,
- udział w obchodach 40-lecia TPN (J. Preisler otrzymał medal pamiątkowy),
- udział w akcji "pomoc dla powodzian",
- przeprowadzenie wraz z Oddziałem PTT w Ostrzeszowie badań etnograficznych mieszkańców przysiółka Młada Hora, na terenie którego znajduje się schronisko PTT i wydanie folderu,
- przeprowadzenie pod kierunkiem J. Preislera inwentaryzacji stanu szlaków turystycznych w Tatrach,
- przeprowadzenie pod kierunkiem J. Preislera badań socjologicznych na terenie TPN, zorganizowanie posiedzenia Zarządu Głównego w Obrzycku.
- rozpoczęcie prac nad książką dot. historii Oddziału Poznańskiego
- odsłonięcie tablicy pamiątkowej Aleksandra Ostrowicza w Łądku Zdroju (zasługa dr Z. Szymankiewicza)

W ramach Oddziału działały następujące sekcje:

- narciarska pod kierownictwem Jerzego Preislera i Andrzeja Wróza, • przewodnicka pod kierownictwem Michała Preislera,
- górską pod kierownictwem Leszka Lesiczki,
- naukowa pod kierownictwem Grzegorza Rachlewicza.

Oprócz sekcji narciarskiej wszystkie pozostałe funkcjonują, działają.

W działalności turystycznej główny wysiłek skierowany został na pracę z młodzieżą. Zorganizowano obozy narciarskie dla młodzieży szkolnej w Bukowinie Tatrzańskiej, Białce, na Hali Krupowej i w Szczawnicy. Organizowano rajdy piesze, rowerowe i kajakowe.

Działalność wydawnicza to wydawane od 1992 roku pisma oddziałowe "Świstaka", a także wydanie pierwszego zeszytu poświęconego ludziom z rejonu Wielkopolski, którzy nie wrócili z gór. Zajmowali się tym: Jerzy Preisler i Leszek Lesiczka. Członkowie Oddziału PTT w Poznaniu wzięli udział w spotkaniu z Markiem Kamińskim, Krzysztofem Wielickim, Krzysztofem Gardyną, Jarosławem Żurawskim, Franzem Kramerem, Jerzym Kostrzewą, Andrzejem Kozłowskim, Magdaleną Poggaj, Jarogniewem Mikołajczakiem, Maciejem Rychłym, Iwoną Grądzką, Januszem Nowackim, Piotrem Bittnerem, Antonim Rutem, Zenonem Szymankiewiczem, Grzegorzem Rachlewiczem, Leszkiem Lesiczką i innymi.

Zorganizowano wystawy fotograficzne i spotkania z piosenką turystyczną na Wydziale Skandynawskim UAM, w Instytucie Austriackim, w galerii pf w Zamku, w galerii "Fotoplastikon".

Zarząd Oddziału PTT w Poznaniu wręczył medal "Świstaka" wojewodzie poznańskiemu dr Włodzimierzowi Łękiemu za bardzo dobrą współpracę z PTT na polu turystycznym.

Na co dzień Oddział ściśle współpracuje z Urzędem Wojewódzkim, Urzędem Marszałkowskim, Urzędem Miejskim, Dyrekcją Parków Krajobrazowych, Biblioteką Ekologiczną, Oddziałami PTTK (szczególnie Oddziałem Lubońskim), Związkiem Podhalan, Tatrzańskim Parkiem Narodowym, Wielkopolskim Parkiem Narodowym, Klubem Wysokogórskim i Klubem Górskim „Limba”.

Codziennosc Oddziału to nie tylko spektakularne akcje, ale to, co członkowie lubią najbardziej, czyli włóczęgę górską. Dlatego poszczególne kluby organizowały wycieczki i obozy w Tatrach, Karkonoszach, Górach Stołowych, Rudawach Janowickich, Kotlinie Kłodzkiej, Pieninach, Beskidach, Bieszczadach, a także w Czarnohorze, na Kaukazie, Alpach i w Tatrach Słowackich. Nie zapominalismy też o naszym regionie. Organizowane były wycieczki do Wielkopolskiego Parku Narodowego i Puszczy Zielonki.

Leszek Lesiczka prowadził obozy wędrownie dla młodzieży po górach (Tatry, Beskidy, Karkonosze). Leszek Czarnyszewicz wyjeżdżał z Klubem „Hyrny” w Bieszczady, Tatry i Karkonosze. Michał Preisler organizował obozy letnie i zimowe w górach.

G.Rachlewicz przeprowadzał obozy naukowe dla studentów geografii. W. Rynarzewski oprowadzał brać studencką po górach. Co miesiąc odbywały się spotkania oddziałowe połączone z występami różnych grup muzycznych. Byli zapraszani podróżnicy, alpiniści, artyści, fotograficy i inne ciekawe postacie. Odbywały się prelekcje, odczyty, wykłady, wystawy, konkursy. Prezentowano diaporamy i zdjęcia z różnych zakątków świata. Spotykano się także „przy piosence”.

Były organizowane rajdy: im. A.Cieszkowskiego i Władysława Zamoyskiego, a także dla upamiętnienia Jerzego Preislera. Spotykaliśmy się na koncertach w drewnianym zabytkowym kościółku w Kicinie. Członkowie Oddziału podczas pielgrzymki do Rzymu przekazali Ojcu Świętemu medal „Świstaka” i otrzymali błogosławieństwo Jana Pawła II dla całego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Pisały o naszym Oddziale następujące gazety: Głos Wielkopolski, Express Poznański, Gazeta Wyborcza.

16 grudnia, zgodnie z kilkuletnią tradycją – obchodzony jest w Oddziale "Dzień Tatarnika". Po mszy św odprawianej w kościele św. Wojciecha udajemy się na Cmentarz Zasłużonych aby złożyć kwiaty pod Głazem Tatarników. Uroczystość kończy się wspólnym opłatkiem ludzi gór.

Siedzibą Zarządu naszego Oddziału jest UAM (Instytut Badań Czwartorzędu) ul. Fredry 10.

Leszek Lesiczka

Aktualny skład Zarządu:

1.	Prezes	Leszek Lesiczka	geograf	Poznań
2.	Wiceprezes	Grzegorz Rachlewicz	geograf	Poznań
3.	Sekretarz	Leokadia Piosik-Gołębiewska	ekonomista	Poznań
4.	Skarbnik	Kazimierz Skoczyk	inż. zootechnik	Poznań
5.	Członek Zarządu	Jerzy Bogdanowski	dziennikarz	Poznań
6.	Członek Zarządu	Stanisław Krajna-Siwek	techn. mech.	Poznań
7.	Członek Zarządu	Jarogniew Mikołajczak	muzyk	Poznań

Komisja Rewizyjna:

1.	Przewodniczący	Elżbieta Dębska	lekarz	Poznań
2.	Członek	Janina Jelińska-Kowalska	ekonomista	Luboń
3.	Członek	Ewa Knopczyk	urzędnik państw.	Poznań

Sąd Koleżeński:

1.	Przewodniczący	Leszek Cudera	inż. elektryk	Poznań
2.	Członek	Grażyna Przybył	nauczycielka	Luboń
3.	Członek	Halina Snuszk	ekonomista	Poznań

Galerie, w których bywamy:

Galeria pf Zamek (kierownik: Janusz Nowacki)
wystawy: 27 do 15 I - Fotografie
1976 - 96 Władimira Birynsa
15 I - 28 II - Kontakty

Galeria Fotoplastikon (kierownik - właściciel: Antoni Rut)
wystawy:
do 12 XII - Zaduszki Stanisława Wojcieszaka,
Marka Cierniewskiego - Antoniego Ruta
14 XII - Mały atlas mojego miasta - Ireneusza Zjeżdżałki

Prelekcje: 13 grudnia godz. 19:00
slajdy z Nepalu - Andrzeja Kaleniewicza i Filipa Kieneka,
Politechnika Poznańska (akademik) sala „D” łącznik, ul. Św. Rocha

WSPOMNIENIE (1930 – 2001)

Zenon Marian Szymankiewicz urodził się dnia 9 lipca 1930 roku w Poznaniu z ojca zawodowego wojskowego, chorążego pilota Mariana Szymankiewicza i jego żony Marii z Heymannów. Przed wojną zdążył ukończyć dwie klasy szkoły podstawowej. W dniu 1 września 1939 podczas bombardowania lotniska Ławica, poległ jego ojciec, a on wraz z matką i bratem zostali ewakuowani do Lublina,

a następnie nieopodal Krasnegostawu. Znalazł się tam w rejonie ciężkich walk z Niemcami toczonych z okrażonymi oddziałami Wojska Polskiego (19-22 września 1939). Po powrocie do Poznania i aresztowaniach najbliższej rodziny (1941) Zenon został wysiedlony do obozu przejściowego w Łodzi, kolejno dotarł do Wierchowisk i w kwietniu 1941 zamieszkał wraz z matką we Włoszczowie koło Kielc (Generalna Gubernia). Przebywał tam do 1945 roku i po powrocie do Poznania (w lutym 1945), podejmuje naukę w gimnazjum Bergera, później w II Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących. Ze względu na trudne warunki materialne podjął pracę fizyczną w Elektrowni Poznańskiej pomagając finansowo matce utrzymującej siebie i dwóch synów z niewysokiej renty po mężu, chorążym pilocie. Po maturze w 1951 roku, nadal pracując, podjął wyższe studia w trybie dziennym na Wydziale Technologii Drewna Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu. W roku 1955 uzyskał tytuł inżyniera, a rok później stopień magistra. W 1959 roku ukończył Roczne Studium Ekonomiki Przemysłu.

Od kwietnia 1953 roku rozpoczął pracę w Poznańskiej Fabryce Mebli, najpierw jako technik w dziale głównego mechanika, kolejno na stanowisku głównego mechanika, a następnie naczelnego inżyniera. Po zmianach organizacyjnych wszedł w skład dyrekcji Swarzędzkich Fabryk Mebli (1970-1971), a od 1972 do 1981 roku został członkiem Zarządu, a potem prezesem Meblarskiej Spółdzielni Pracy. Wszystko co robił, robił z pasją. Nie ograniczał się do wykonywania przypisanych mu obowiązków, lecz interesując się technologią i techniką produkcji meblarskiej wprowadzał nowe rozwiązania w tej dziedzinie, czego dowodem są liczne patenty, przyczyniając się do rozwoju i rozbudowy tych przedsiębiorstw. Uzyskał kwalifikacje rzeczoznawcy mebli wszelkich typów (1982). Był trzykrotnym laureatem Nagród zespołowych Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego za wdrażanie postępu technicznego i został wpisany do książki zasłużonych dla Swarzędzkich Fabryk Mebli. Najwcześniejszym przykładem zainteresowania nową technologią może być wykonanie przez Niego, wówczas jeszcze studenta kursu magisterskiego, mozaikowej posadzki z różnych gatunków drewna dla jednego z westybulów Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, będącego wówczas w budowie, nową, nie znaną dotąd metodą klejenia "IMPERKOL" (autorstwa prof. Tadeusza Perkitnego), Pracując w przemyśle meblarskim współpracował z naukowcami z Instytutu Technologii Drewna w Poznaniu i Akademii Rolniczej w Poznaniu.

Wdrażał nowe technologie w fabryce mebli, jak np. przyspieszonego sklejanie elementów mebli przy użyciu prądów w.cz. czy lakierowania techniką natrysku elektrostatycznego, nadzorował i był współodpowiedzialny za budowę nowej siedziby Swarzędzkich Fabryk Mebli przy ul. Jeleniogórskiej w Poznaniu.

Drugą prawdziwą pasją Zenka była historia okresu II wojny światowej w Wielkopolsce i Poznaniu. Rozpoczęła się ona od poszukiwania grobu ojca – pilota, poległego na Ławicy w dniu 1 września 1939 podczas bombardowania tego obiektu. Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, po studiach, już żonaty, ojciec dwojga dzieci rozpoczął poszukiwania mogiły swego ojca. I tu z całą siłą ujawniła się jego pasja historyka. Po kilku latach żmudnych dochodzeń zdołał ustalić, że prochy ojca spoczywają w zbiorowej mogile na Cytadeli. W 1960 roku, po długich poszukiwaniach odnalazł na Stokach Cytadeli masowy grób, doprowadził do ekshumacji i identyfikacji większości obecnych w nim szczątków, wśród których znajdował się dość dobrze zachowany strzép munduru ojca z oznaką pilota (wśród pochowanych w tej mogile był tylko jeden pilot). Droga iście detektywistycznych poszukiwań zdołał ustalić nazwiska prawie wszystkich osób leżących w tym grobie (wojskowych i cywilów). Dzięki Jego staraniom stanął tam pomnik w postaci płyty – szachownicy z białego i czerwonego kamienia - z elementem pionowym symbolizującym wybuchający pocisk (autor: artysta plastik R. Skupin). Na uroczystość odsłonięcia pomnika przybyły (odszukane przez Zenona) rodziny ofiar spoczywających w mogile.

Wydarzenie to rozpoczęło poważne zainteresowanie się Zenona Szymankiewicza historią ostatniej wojny. Do badań historycznych podchodził nadzwyczaj skrupulatnie i wnikliwie. Ktoś określił jego styl pracy jako “benedyktyński”. Swoje odkrycia i ustalenia zbierał metodą poszukiwania osób pamiętających okupację, związanych z ruchem oporu, świadków wydarzeń. Uzyskane od nich informacje nagrywał na taśmę magnetofonową, robił notatki lub prosił o relacje pisemne. Starał się zawsze weryfikować uzyskane wiadomości na podstawie innych źródeł.

Wyniki pierwszych badań opublikował na łamach “Kroniki Miasta Poznania”, gdzie znalazły się m.in. lista strat ludności cywilnej i wojskowych Poznania w wyniku nalotów niemieckich. Równoległe z intensywną pracą zawodową prowadził działalność publicystyczną. W 1971 roku rozpoczął badania nad antyhitlerowską konspiracją wojskową w Wielkopolsce (1939-1945). Opisywał mało znane fakty z zakresu ruchu oporu w Wielkopolsce oraz niemieckich eksperymentów z bronią rakietową. Artykuły na te tematy zamieszczał na łamach “Wojskowego Przeglądu Historycznego”, “Rocznika Nadnoteckiego”, Kroniki Wielkopolski i kwartalnika Polskiego Towarzystwa Leśnego “Sylwan”.

W 1978 roku na podstawie pracy “Operacje zrzutowe lotnictwa alianckiego nad Wielkopolską w latach 1943 – 1945 i ich skutki” uzyskuje stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii w Instytucie Historii UAM w Poznaniu (promotor: prof. Jerzy Topolski).

W 1979 roku, nakładem Wydawnictwa Poznańskiego, ukazała się jego książka “Spadochrony nad okupowaną Wielkopolską”, za którą otrzymał wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej (1980). Książka uzyskała pochlebną ocenę jako poszerzająca i odkrywająca nie znane w większości fakty z wojennej przeszłości Wielkopolski, zwłaszcza w zakresie działalności partyzanckiej, różnych form walki z okupantem, korzystania ze zrzutów ludzi i sprzętu przez lotnictwo alianckie i radzieckie. Druga znana pozycja książkowa Zenona Szymankiewicza to “Poznań we wrześniu 1939” będąca dokładną kroniką wydarzeń w pierwszych dniach napaści Niemców na Poznań okupacji hitlerowskiej.

Jego książki, pomimo naukowego charakteru (liczne przypisy źródłowe i bibliograficzne), cieszyły się dużą poczytnością. Poza innymi pozycjami książkowymi opublikował około stu artykułów w prasie codziennej i periodykach. W 1981 roku Polskie Towarzystwo Leśne włączyło go do zespołu opracowującego monografię - Lasy polskie i leśnicy w II wojnie światowej -.

W 1982 roku został przewodniczącym Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Armii "Poznań" i z zapalem współpracował przy realizacji tego projektu. W tymże roku otrzymał Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. Był inicjatorem upamiętnienia akcji poznańskiego ruchu oporu w porcie rzecznym nad Wartą (1942). Pomnik ku czci bohaterów akcji "Bollwerk" odsłonięty został w 1982 roku. Współdziałał przy tworzeniu muzeum martyrologii w byłym obozie karno-śledczym w Żabikowie (1979) oraz był współinicjatorem rewaloryzacji podziemi kościoła św. Wojciecha (poznańskiej "Skałki")(1984), uczestnicząc w pracach Społecznego Komitetu Budowy Krypty Zasłużonych Wielkopolan.

Jako członek (od 1984 r) Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich Instytutu Pamięci Narodowej w Polsce, był inicjatorem upamiętnienia tablicami lub pomnikami wielu ludzi poznańskiego podziemia i innych bohaterów poległych w walce lub zamordowanych przez hitlerowców.

W 1983 roku zaproponował zorganizowanie w Poznaniu stałej ekspozycji poświęconej konspiracji wojskowej w Wielkopolsce. Był autorem scenariusza wystawy - Wielkopolska walcząca 1939-1945 - w Muzeum w Małej Śluzie na Cytadeli(1985).

Jednym z ostatnich dokonań było doprowadzenie do uczczenia żołnierzy węgierskich rozstrzelanych w 1945 roku w Poznaniu tablicą umieszczoną na murze kaplicy ss Dobrego Pasterza przy ul. Piątkowskiej, co spotkało się z żywym i serdecznym oddźwiękiem żyjących jeszcze Węgrów –kombatantów.

Był ponadto czynnym turystą i krajoznawcą, miłośnikiem gór. W ramach działalności Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych opracował przewodnik "Lubiń", w którym opisał dzieje klasztoru Benedyktynów, ważniejsze obiekty godne zwiedzenia w kościele i zespole klasztornym oraz niektóre postacie związane z klasztorem Benedyktynów.

Umiłował Poznań, Wielkopolskę i Ziemię Kłodzką. Żywe były związki Zenona Szymankiewicza z Ziemią Kłodzką, na której dzięki Jego inicjatywie już w 1963 roku powstał ośrodek kolonijny i wypoczynkowy najpierw Poznańskich, a potem Swarzędzkich Fabryk Mebli, w zaadaptowanym na ten cel zabytkowym budynku we wsi Różanka k. Międzyzylesia. W latach siedemdziesiątych przypadkowo wszedł w kontakt z dyrekcją powstającego wówczas "z niczego", dzięki inicjatywie kilku ambitnych osób, Muzeum Ziemi Kłodzkiej.

Był zainteresowany Twierdzą i samym miastem. W ostatniej fazie budowy Muzeum, dzięki temu, że pracował w fabryce mebli podjął się wykonania prac boazeryjnych i innych sprzętów potrzebnych do wyposażenia tej placówki. Potem, w ramach nawiązującej się współpracy przekazał do Muzeum

Ziemi Kłodzkiej m.in. dokumenty związane z pobytom konspiratorów poznańskich w tamtejszym więzieniu w latach 1941-1942. Na ten temat ukazał się Jego artykuł w "Roczniku Ziemi Kłodzkiej". W 1987 roku władze Kłodzka wyróżniły Go medalem za zasługi (m.in. za przyczynienie się do zabezpieczenia i odrestaurowania 200 letniego zabytkowego obiektu z XVIII wieku oraz odnalezienie krzyża pokutnego). Był inicjatorem umieszczenia na murach Twierdzy Kłodzkiej monumentalnej rzeźby orła polskiego upamiętniającego więzionych w niej Wielkopolan oraz Poznaniaków. Dzięki życzliwości pani dyrektor Krystyny Toczyńskiej - Rudyszowej zdołał umieścić w hallu muzealnym drewnianą tablicę upamiętniającą lekarza zdrojowego z Łądka Zdroju, Polaka rodem z Wielkopolski, dr Aleksandra Ostrowicza, autora pierwszego przewodnika w języku polskim "dla gości kąpielowych", wydany w 1881 roku w Poznaniu.

Ostatnimi zamierzeniami, w które włożył dużo serca i pracy, a których realizacji już nie doczekał były: tablica nagrobna w języku polskim na mogile dr Ostrowicza w Łądku-Zdroju oraz tablica poświęcona pamięci ppłk. Andrzeja Rzewuskiego, Akowca, który w bliżej niewyjaśnionych okolicznościach zginął w 1946 roku w gmachu Urzędu Bezpieczeństwa przy ul. Kochanowskiego w Poznaniu.

Długo można by jeszcze wyliczać dokonania Zenona, nie to jest jednak najważniejsze. Był człowiekiem prawym, pracowitym, wrażliwym na niedolę bliźnich, wiernym i lojalnym w przyjaźni, troskliwym ojcem, dziadkiem i mężem, opiekunem zapewniającym byt rodzinie, na którego pomoc w trudnych chwilach mogłam liczyć. Był człowiekiem wierzącym, lubianym przez przyjaciół, kolegów i podwładnych. Bezpośrednim sposobem bycia zjednywał sobie wszystkich, z którymi się zetknął. Zostanie długo w naszej pamięci, a jeszcze dłużej będzie żył w pozostawionych przez siebie dziełach – książkach i innych publikacjach.

To On pierwszy pokazał mi góry - część Jego pamięci!

Halina Laudowicz-Szymankiewicz

Odnaczenia i wyróżnienia

1. Srebrna Odznaka Racjonalizatora Produkcji (1956)
2. Dyplom Honorowy PTTK za uratowanie 200 letniego zabytkowego budynku we wsi Różanka koło Bystrzycy Kłodzkiej (1960)
3. Medal Pięćdziesięciolecia Kroniki Miasta Poznania (1973)
4. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski za osiągnięcia w pracy zawodowej i działalność na rzecz rozwoju branży meblarskiej (1977)
5. Wyróżnienie Ministra Obrony narodowej w dziedzinie historii wojen i wojskowości za książkę "Spadochrony nad okupowaną Wielkopolską" (1980)
6. Złoty Medal opiekuna Miejsc Pamięci, Walki i Męczeństwa (1982)
7. Medal kościelny "Nie rzucim ziemi skąd nasz ród" Budzyń, za uratowanie wzgórza Okręglik (1982)
8. Nagroda m. Poznania w dziedzinie kultury i sztuki (1985)
9. Nagroda "Polityki" za książkę "Poznań we wrześniu 1939" (1986)
10. Medal za zasługi dla m. Kłodzka i Ziemi Kłodzkiej (1987)
11. Medal Prezydenta m. Poznania "W uznaniu zasług wdzięczne miasto?" (1987)
12. Nagroda im. E. Raczyńskiego za rok 1992 za współautorstwo książki "Słownik Krajoznawczy Wielkopolski (1993)
13. Krzyż oficerski Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi na rzecz ochrony miejsc pamięci, walk i męczeństwa (1995)
14. Medal klasztoru OO Benedyktynów w Lubiniu za książkę "Lubiń" (1995)

Wykaz ważniejszych publikacji autorstwa Zenona Szymankiewicza

1. Wydawnictwa książkowe:

- a) Spadochrony nad okupowaną Wielkopolską, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1979, 387 str.
- b) Wielkopolski słownik biograficzny (autor kilku haseł), PWN, Warszawa-Poznań 1983
- c) Poznań we wrześniu 1939, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1985, 315 str.
- d) Zbrodnie Wehrmachtu w Wielkopolsce (współautorstwo), Poznań 1986
- e) Konspiracja Wielkopolska 1939-1945 (zarys dziejów), (współautorstwo), Poznań 1988
- f) Wojna obronna 1939 w rejonie nadnoteckim (współautorstwo), Piła 1989
- g) Słownik krajoznawczy Wielkopolski (współautorstwo), Poznań 1992
- h) W konspiracji wielkopolskiej 1939-1945, (zredagował, zebrał i wstępem oraz komentarzem opatrzył), Wydawnictwo ABOS, Poznań 1993, 490 str.
- i) Lubiń, Wydawnictwo WPB 1995, 75 str.
- j) Dzieje Poznania 1918-1945 (autor rozdziału rozdział XLII "Poznań we wrześniu 1939" (s.1358-1379), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 1998
- k) Tajemnicza Wielkopolska (s.496-497), Zysk i Ska Wydawnictwo Poznań 2000

2. Inne publikacje

(artykuły, rozprawy, recenzje) w liczbie ponad 100, zamieszczone w latach 1960 – 1997 na łamach gazet poznańskich i innych periodyków jak:: Kronika Miasta Poznania, Kronika Wielkopolski, Rocznik Nadnotecki, Rocznik Ziemi Kłodzkiej, Zeszyty Muzeum Ziemi Kłodzkiej, Wojskowy Przegląd Historyczny i inne.

Profesor Andrzej Kostrzewski uczony, menadżer nauki, pedagog 40 lat pracy naukowej i dydaktycznej (i wiele więcej lat chodzenia po górach)

Kim jest dla Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski? Jest przede wszystkim wielkim miłośnikiem gór, od wielu lat zaangażowanym w badania naukowe na obszarach górskich oraz ich eksplorowanie jak i w „zwykłą” turystykę, w której znajduje odskocznnię od licznych obowiązków naukowo-dydaktyczno-organizacyjnych. Profesor jest dla nas wieloletnim Wiceprezesem Oddziału, który brał udział w entuzjastycznym reaktywowaniu struktur PTT po roku 1980 jak i w kształtowaniu osobowości prawnej Oddziału i ugrunto-wywaniu

metod działania po roku 1989. Dzięki uprzejmości Profesora przez wiele lat korzystaliśmy (w obecnej kadencji korzystamy znowu) z gościnności murów Uniwersytetu Poznańskiego, odbywając na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych, którego jest Dziekanem, zebrania ogólne oraz zebrania Zarządu Oddziału.

Mimo, że można powiedzieć o Profesorze Andrzeju Kostrzewskim, iż jego hobby jest praca zawodowa, to niewątpliwie na drugim miejscu wśród zainteresowań (także zawodowych) są góry i (choć nie lubi tego słowa) krajoznawstwo. Już w młodości, podczas nauki w szkole średniej i na studiach poznał pod tym kątem, na piechotę i z siodełka roweru, szlaki Wielkopolski, a z czasem Sudety, Karpaty i wreszcie Tatry. Były to nie tylko wycieczki, ale również ćwiczenia terenowe z geografii regionalnej i wreszcie praca badawcza (zarówno dysertacja doktorska jak i habilitacja odnosiły się do zagadnień związanych z rzeźbą i procesami geomorfologicznymi na obszarach górskich). W ramach swoich późniejszych wyjazdów i badań chodził Profesor po górach Półwyspu Bałkańskiego, Skandynawii, Alpach, Kaukazie, górach Australii, Spitsbergenu czy Antarktyki.

Prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski od ukończenia studiów geograficznych na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi w roku 1961 jest nieprzerwanie związany z Uniwersytetem im. A. Mickiewicza w Poznaniu, na którym uzyskał wszystkie stopnie i tytuły naukowe. Obecnie pełni funkcje Dziekana Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM (od 1996 r.), Dyrektora Instytutu Badań Czwartorzędu i Geoekologii (od 1981 r.) oraz Kierownika Zakładu Monitoringu Środowiska Przyrodniczego i Geoekologii (od 1981 r., w latach 1981-2000 pod nazwą Zakład Geomorfologii Dynamicznej).

Naukowa bibliografia Prof. Kostrzewskiego liczy ponad 300 pozycji (książek, artykułów,

notatek, sprawozdań naukowych i in.), których bardzo rozległą tematykę, rozwijaną na co dzień w 24 osobowym zespole, można ująć w czterech zasadniczych grupach tematycznych: paleogeografia czwartorzędu, dawne i współczesne środowiska sedimentacyjne, uwarunkowania i funkcjonowanie współczesnych procesów morfogenetycznych w ekstremalnie skrajnych strefach morfoklimatycznych: gorącej i polarnej, funkcjonowanie geoeosystemów Polski Północno-zachodniej w warunkach zmian klimatycznych i różnych form antropopresji.

Prace badawcze Profesora oraz jego zespołu na terenie Polski, prowadzone są głównie w oparciu o dwie stacje terenowe: Storkowo na Pomorzu Środkowym w dorzeczu Górnej Parsęty oraz Grodno na Wyspie Wolin. Są one jednym z elementów opracowanego przez Profesora w porozumieniu z Ministerstwem Ochrony Środowiska i wdrażanego od roku 1990 systemu Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego w Polsce. Materiały dokumentacyjne do prac naukowych Profesor zbierał także w różnych strefach morfoklimatycznych w trakcie wyjazdów indywidualnych i ekspedycji. I tak w latach 1968, 1978, 1989 pracował na Półwyspie Bałkańskim w Bułgarii i Jugosławii, w roku 1971 i 1991 - na Półwyspie Skandynawskim w Szwecji i Norwegii, w 1975 roku - w pustynnej i półpustynnej Australii, w roku 1978 - na lodowcach Kaukazu, w latach 1979, 1984 i 1985 - na południowym i w środkowym Spitsbergenie, w roku 1980 - w górach Szkocji, w roku 1987 - w Chinach i Alpach Wschodnich, na przełomie lat 1990/91 - na antarktycznej Wyspie Króla Jerzego I w Szetlandach Południowych.

Nie sposób wymienić wszystkich funkcji pełnionych w przeszłości i obecnie przez Prof. Andrzeja Kostrzewskiego, komisji, komitetów i różnych gremiów, w których zasiada. Do ważniejszych należy pełnienie funkcji Prorektora UAM ds. studenckich (w trudnym okresie drugiej połowy lat 80.), prezesa Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich, członka Komitetu Nauk Geograficznych PAN czy rad naukowych parków narodowych (Wielkopolskiego i Wolińskiego). Od 2000 roku jest członkiem Zespołu P-04 Nauk Biologicznych, Nauk o Ziemi i Ochrony Środowiska w Komitecie Badań Naukowych, w którego pracach uczestniczy od roku 1992. Był lub jest członkiem wielu międzynarodowych towarzystw naukowych: International Geographical Union - Commission on Environmental Changes and Conservations in Karst Areas, International Working Group on Glacier Caves and Karst in Polar Regions, Southern African Society for Quaternary Research, European Society for Soil Conservations, European Union of Coastal Conservancy, International Permafrost Association.

Wymagający, ale lubiany dydaktyk. Dawniej prowadzący słynne ćwiczenia terenowe w Sudetach i Tatrach, obecnie egzaminujący (surowo) m.in. ze znanego wśród studentów jako ostra cezura przedmiotu „Geografia regionalna Świata”. Jest promotorem 160 prac magisterskich i 6 doktoratów (dalszych 7 doktorantów ukończy prace w najbliższych latach). Rozwinął na szeroką skalę na Wydziale studencki ruch naukowy; m.in. nieprzerwanie od roku 1971 pełni funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Geografów WNGiG UAM. Przez ostatnie dziesięć lat jest także prezesem Towarzystwa Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Poznaniu.

ŚWISTAK

Redaguje zespół w składzie:
Stanisław "Siwek" Krajna - Honorowy Przewodniczący
Leszek Lesiozka, Grzegorz Rachlewicz, Lech Antoni Woźny
Wiersze: Maria Magdalena Poggaj
projekt i opracowanie graficzne: menim.com